

Ontwerpend (ruimtelijk) beleid maken voor bomen

Hans Leinfelder

Bomen als bouwstenen – 6 oktober 2026

Overheden maken beleid voor bomen

DOEN

Overheden maken beleid voor eigen bomen op publiek domein

LATEN DOEN

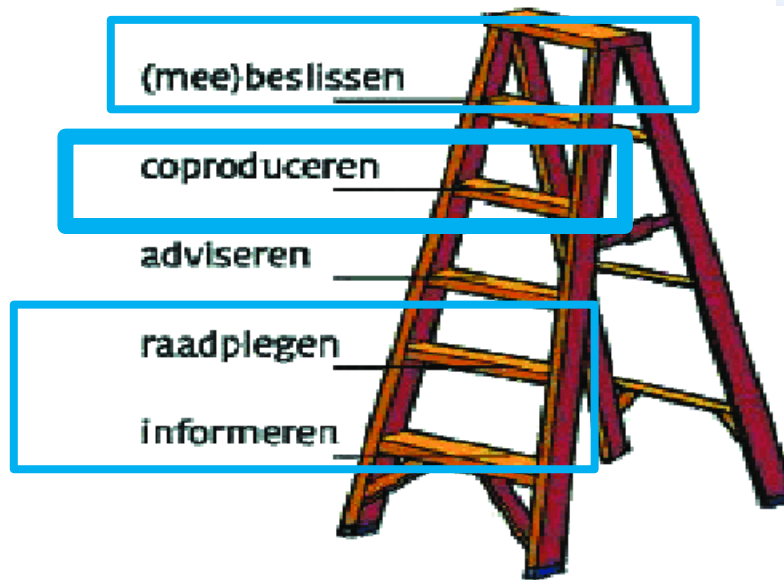
Overheden willen gedrag van grondeigenaars m.b.t. bomen op privaat domein beïnvloeden

-> Evenwichtsoefening tussen 'dwingen' en 'verleiden'

Gradaties in verhouding tussen overheid en eigenaar bij maken van beleid

Cfr. participatieladder Edelenbos
(geïnspireerd door Arnsteins ladder)

DWINGEN

1) Via regelgeving

- VCRO, art. 4.2.1

Niemand mag zonder voorafgaande stedenbouwkundige vergunning :

2° met bomen begroeide oppervlakten, vermeld in artikel 3, § 1 en § 2, van het bosdecreet van 13 juni 1990 ontbossen, zoals vermeld in artikel 4, 15°, van dat decreet;

3° bomen die op een hoogte van één meter boven het maaiveld een stamomtrek van één meter hebben, en geen deel uitmaken van de oppervlakten, vermeld in 2°, vellen;

- Vrijstelling van vergunningsplicht

Een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen is niet nodig voor :

1° het vellen van hoogstammige bomen, op voorwaarde dat aan al de volgende vereisten voldaan is :

a) ze maken geen deel uit van een bos;

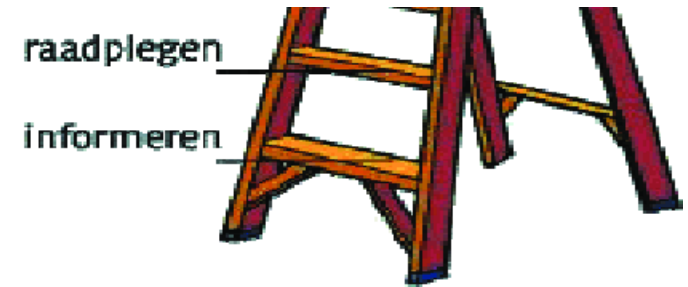
b) ze liggen in een woongebied in de ruime zin, in een agrarisch gebied in de ruime zin of in een industriegebied in de ruime zin, en niet in een woonparkgebied;

c) ze liggen binnen een straal van maximaal 15 meter rondom de vergunde woning, de vergunde landbouwbedrijfswoning of landbouwbedrijfsgebouwen of de vergunde bedrijfswoning of bedrijfsgebouwen;

d) ze liggen niet op openbaar domein;

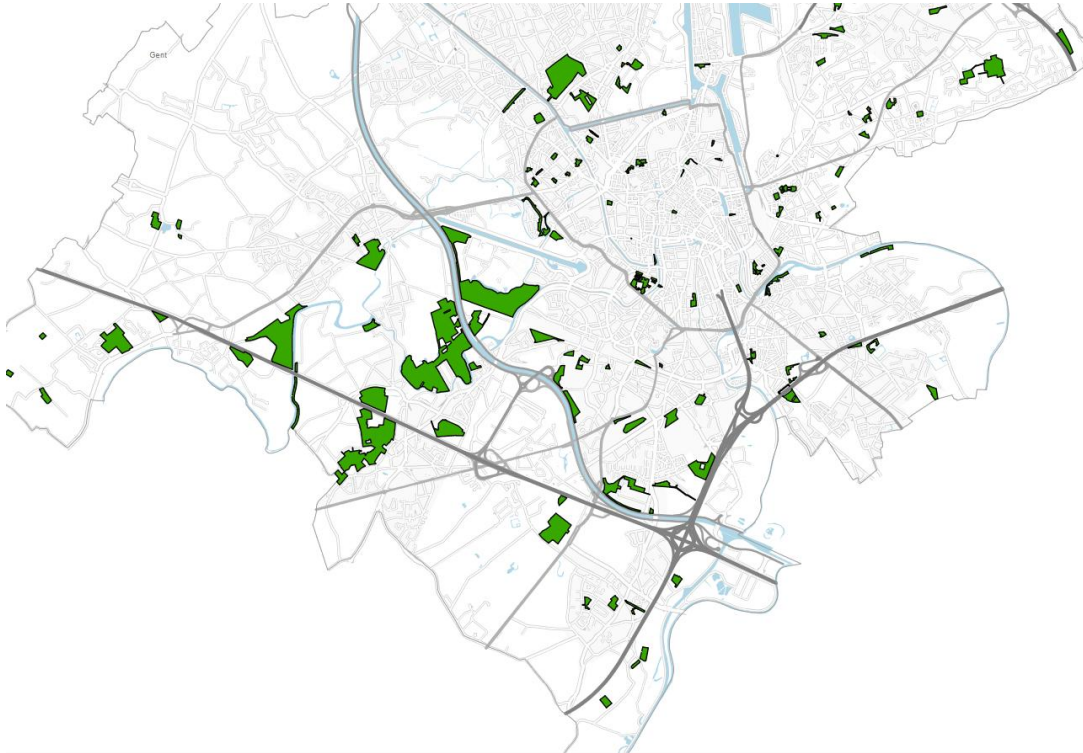
- (Gemeentelijke) stedenbouwkundige verordeningen/bouwreglementen

Handhaving ?!

2) Via ruimtelijke uitvoeringsplannen

- Gewestelijk, provinciaal, gemeentelijk

© Stad Gent-RUP Groen

- Bestemming

- Ruimtelijke uitvoeringsplannen
 - Gewestelijk, provinciaal, gemeentelijk

Zone voor parkachtige tuin (PT)

	Ruimtelijke opties (niet verordenend)	Stedenbouwkundige voorschriften (verordenend)
Bestemming	Binnen het bebouwd weefsel bevinden zich een aantal tuinen die als open, groene ruimtes functioneren. Deze waardevolle en parkachtige tuinen zijn belangrijk als groene long in het bebouwd weefsel of als groene stapsteen tussen grotere groengebieden.	Deze zone is bestemd voor de instandhouding, het herstel en de ontwikkeling van de waardevolle tuinen.
Inrichting en beheer	Het natuurlijke karakter moet beschermd en versterkt worden. De (her)aanleg moet met respect voor de ruimtelijke samenhang de landschapswaarden, natuurwaarden en de eventuele cultuurhistorische waarden gebeuren. Hoogstammige bomen vormen een belangrijk onderdeel van de parkachtige tuinen en dienen behouden te worden.	Alle handelingen die nodig of nuttig zijn voor deze functies zijn mogelijk met behoud van de bestaande waardevolle vegetatie-, cultuurhistorische of landschapselementen. De hoogstammige bomen zijn een essentieel onderdeel van de waardevolle tuinen en dienen behouden te worden. Indien het vellen van een hoogstam noodzakelijk is (vb. wanneer hij een acuut gevaar vormt) moet deze vervangen worden door een inheemse boom die kan uitgroeien tot een duurzame boom. Vanuit het behoud van het cultuurhistorisch karakter van deze zone kan de verplichte vervanging met een inheemse boom komen te vervallen.

© Stad Gent-RUP Groen

- Bestemming + inrichting + beheer

BESLISSEN

(mee)beslissen

Via (financiële) stimuli

Onthard en vergroen je tuin met de tegeltaxi en subsidie voor plantgoed

Lokaal bestuur Maldegem ondersteunt particulieren die eigenaar of bewoners zijn van een goed gelegen op grondgebied van Maldegem, en die hun tuin willen ontharden met:

- het kosteloos aanbieden van maximum 4 lege big bags (1 m³/big bag) om de propere tegels/klinkers/kasseien van de ontharding in te deponeren. De gevulde big bags worden vervolgens door het lokaal bestuur Maldegem kosteloos opgehaald en geleegd door de tegeltaxi in de periode maart-oktober,
- een subsidie voor de aankoop van plantgoed ter waarde van maximum € 150 in één van de Maldegemse handelszaken, en dit voor de vergroening van de ontharde zone, en dit enkel na aanvraag en gebruik van de tegeltaxi. Voor het uitbetalen van de subsidieaanvragen wordt een totaal maximum budget van € 5000 per jaar voorzien. Indien het budget overschreden zou worden, dan wordt de subsidie tijdelijk stop gezet tot het volgend kalenderjaar.

WEVELGEM
SPREEKT JE AAN

Subsidiereglement bomen in privétuinen

Wevelgem stimuleert haar inwoners om meer bomen te planten in hun tuin door middel van een subsidiereglement.

De gemeente kan een subsidie geven aan gezinnen die in hun tuin streekeigen hoogstambomen, hoogstamfruitbomen of meerstammige bomen willen planten. Ook scholen en verenigingen komen in aanmerking voor een subsidie.

Wevelgem komt voor 15 euro tegemoet voor een streekeigen hoogstam(fruit)boom of een meerstammige boom. Voor niet-streekeigen bomen geeft de gemeente, mits goedkeuring, een subsidie van 10 euro.

De bomen moeten voldoen aan een bepaalde grootte. De nadruk wordt ook gelegd op streekeigen bomen en fruitbomen (met oude rassen). Uitzonderingen moeten op voorhand aangevraagd worden. Leibomen komen niet in aanmerking. De subsidie kan oplopen tot 60 euro.

Afhankelijk van (vrijwillig) initiatief van eigenaar?!

ONDERHANDELEN

(mee)beslissen

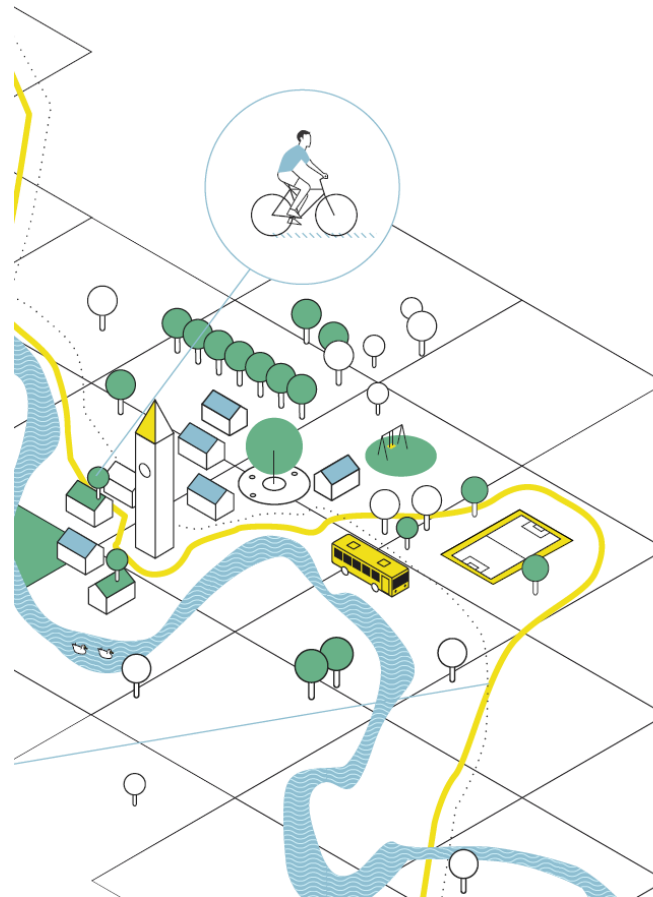
coproduceren

Kris: Onderhandelen is **geen marchanderen**, het gaat niet over geven en nemen, maar over leren met elkaar spreken. Ik vind **de term 'onderhandelingsstedenbouw' in die zin** ook niet correct, **het gaat eerder over het samen creëren van een project. Daarom** is het belangrijk van bij **het begin van het traject goed te weten wat** jij er, vanuit jouw rol en taak – overheid of ontwikkelaar – wenst uit te halen. Zo'n proces en dialoog vergt tijd om te achterhalen aan welke knoppen je in een projectontwikkeling kan draaien om de ambities te verwezenlijken: de uitdaging is precies deze knoppen samen te detecteren want deze zijn nooit dezelfde.

© Kris De Langhe (Orientes) in BWMSTR-rapport 2019

1) Op basis van ruimtelijk structuurplan beleidskader van ruimtelijk beleidsplan

RUIMTELIJKE PRINCIPES

► GROENBLAUWE ADERS MULTIFUNCTIONEEL ONTWIKKELEN

Groenblauwe aders dienen meerdere maatschappelijke doelen en worden daarom vanuit een multifunctioneel perspectief ontwikkeld. Ze hebben een verkoelend effect op de stedelijke hitte en dragen bij tot het zuiveren van de lucht, het bergen van water en de biodiversiteit. Groenblauwe dooradering draagt bij tot een veerkrachtigere inrichting. De inrichting ervan zorgt voor een toename van de ecologische waarde en het sluiten van natuurlijke kringlopen.

► GROENBLAUW DOORADEREN ALS BASIS VOOR DE LEEFKWALITEIT IN STEDEN, DORPEN EN WIJKEN

De ontwikkeling van groenblauwe aders is een randvoorwaarde voor ruimtelijk rendementsverhoging en nieuwe ruimte-inname. Rendementsverhoging kan enkel als er voldoende kwalitatief stadsgroen

en publieke ruimte is: wijkgroen, bruikbare parken en goed bereikbare groengebieden om de stad. Zorgvuldig verdichten dwingt tot het optimaal gebruik van de openbare ruimte. Water en ruimte voor waterberging spelen daarin een belangrijke rol. Het zichtbaar maken van groenblauwe aders in de bebouwde omgeving versterkt de belevingswaarde en draagt bij tot het beter functioneren van natuurlijke kringlopen.

► GROENBLAUWE ADERS MAXIMAAL TOEGANKELIJK HOUDEN

Groenblauwe aders maken onder meer speelbossen, speelweiden en speelparken in de open ruimte toegankelijk vanuit de stedelijke omgeving. In de bebouwde omgeving zijn collectieve tuinen en parken toegankelijk en beleefbaar voor de buurt. Goed geschakelde groenblauwe aders maken een koppeling met functionele en recreatieve wandel- en fietsroutes mogelijk.

2) Op basis van 'beleidsmatig gewenste ontwikkeling' (art. 4.3.1§2 VCRO)

§ 2. De overeenstemming met een goede ruimtelijke ordening wordt beoordeeld met inachtneming van volgende beginselen :

1° het aangevraagde wordt, voor zover noodzakelijk of relevant, beoordeeld aan de hand van aandachtspunten en criteria die betrekking hebben op de functionele inpasbaarheid, de mobiliteitsimpact, de schaal, het ruimtegebruik en de bouwdichtheid, visueel-vormelijke elementen, cultuurhistorische aspecten en het bodemreliëf, en op hinderaspecten, gezondheid, gebruiksgenot en veiligheid in het algemeen, in het bijzonder met inachtneming van de doelstellingen van artikel 1.1.4;

2° het vergunningverlenende bestuursorgaan houdt bij de beoordeling van het aangevraagde rekening met de in de omgeving bestaande toestand, doch het kan ook beleidsmatig gewenste ontwikkelingen met betrekking tot de aandachtspunten, vermeld in 1°, in rekening brengen;

Bouwblokvisie Stad Gent

Ontharding en vergroening zijn noodzakelijk. Bij elk nieuw project focussen we op volgende zaken:

- > Extra verharding is niet meer gewenst in projectontwikkeling. We streven naar meer ontharding.
- > We brengen de biologische waarde en de beeldwaarde van het bestaand groen, naast andere intrinsieke kwaliteiten van het bouwblok, in kaart. We houden er maximaal rekening mee bij de inplanting van nieuw groen en nieuwe bebouwing.
- > Waar mogelijk wordt openbaar groen gerealiseerd.
- > Bij projecten in bouwblokken met een gebrek aan privégroen stimuleren we het herstel en de overdracht van stroken privégroen tussen schil en binnengebied. Daarmee bedoelen we tuinuitbreidingen.
- > We stimuleren nieuwe configuraties van groen ter vervanging van individuele tuintjes met veel constructies, muren, verharding en schaduw. We stimuleren onverharde collectieve pocketparkjes in bouwblokbeheer, want deze zijn niet openbaar: deeltuinen, deelverharding ter vervanging van individuele terrassen, deelconstructies ter vervanging van individuele tuinhuizen.
- > Nieuwe bebouwing houdt afstand tot bestaand groen om licht, lucht en neerslag niet weg te nemen.
- > Het rooien van hoogstammige bomen, dat nu al vergunningsplichtig is, staan we in het toepassingsgebied enkel nog uitzonderlijk toe. Bouwen in het binnengebied betekent ook het aanplanten van (hoogstammige) bomen.
- > Doorsteken en perceelsafsluitingen worden waar mogelijk vergroend.

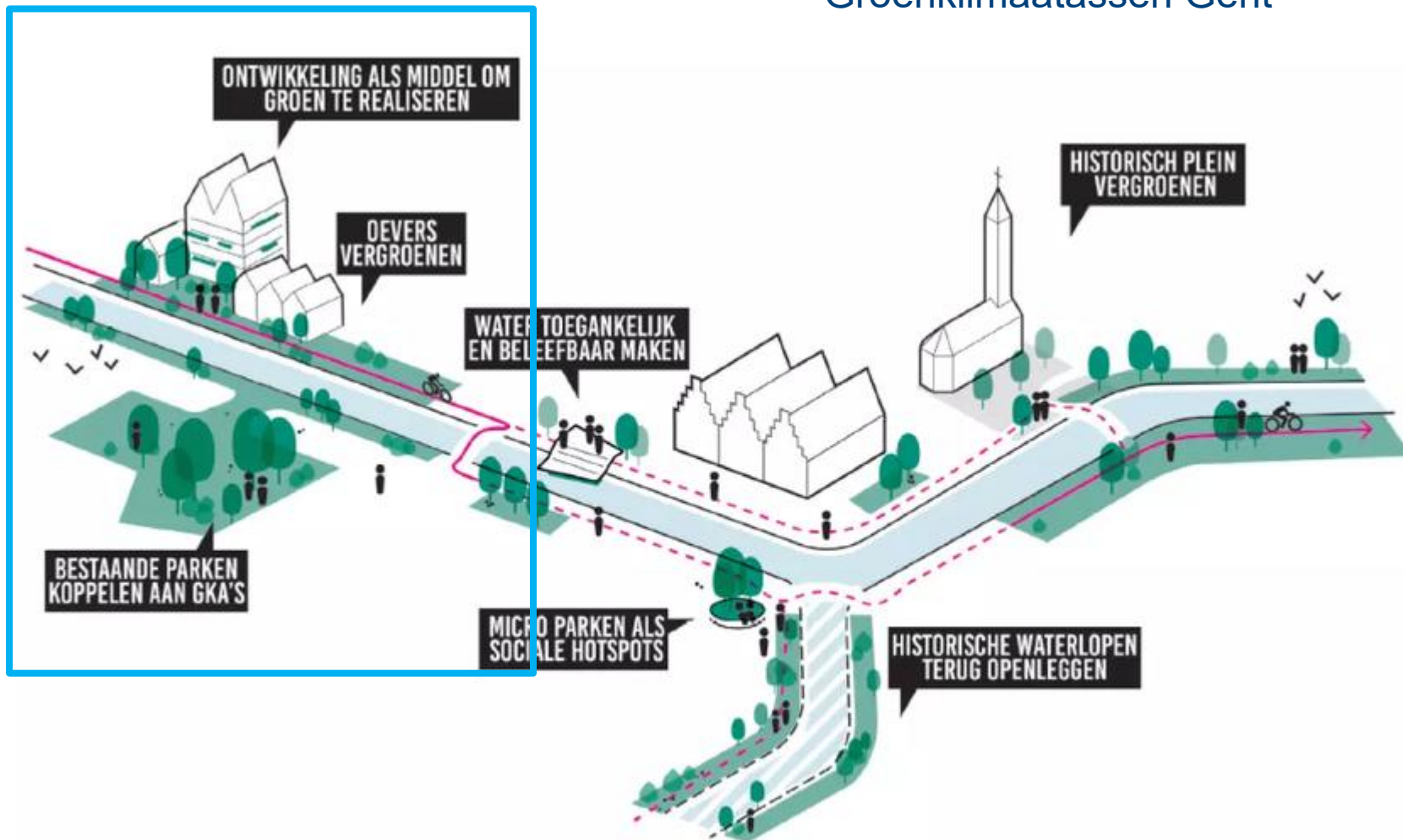
Voorbeeld: groot projectgebied, bestaande toestand

Voorbeeld: groot projectgebied, ingevuld met mix

Groenklimaatassen Gent

- Steeds meer eigenstandige documenten (masterplan, groenstructuurplan, visie, ...) -> **juridische waarde?!**
 - Pas mits vertaling in RUP of stedenbouwkundige verordening
 - Inhoudelijke elementen in vergunningsbeslissing
- **Vooroverleg/projectvergadering** tussen bouwheer, vergunningverlener en adviserende instanties
- Feedback van **kwaliteitskamer** of (gemeentelijke) **commissie ruimtelijke ordening**
 - > vertaling in vergunningsaanvraag of vergunningsvoorwaarden

3) Op basis van zelforganisatie van burgers/eigenaars

- **Uitdaging**
 - **Ambitie vanuit gemeente** = 10% ontharding van totale tuinoppervlakte + aanplanting van 10 hoogstammige bomen
 - **Opdracht aan bewoners** = akkoord binnen 5 jaar + realisatie binnen 7 jaar
 - Waar
 - Wie
 - Hoe
 - **Beloning** = boombeheer uitgevoerd door gemeente
 - **Ontgoocheling** = gemeente heeft toelating om ambitie te realiseren
 - Bepaalt waar, wie en hoe
 - Zonder schadevergoeding

- **Uitdaging**

- **Ambitie vanuit gemeente** = 10% ontharding van totale tuinoppervlakte + aanplanting van 10 hoogstammige bomen
- **Opdracht aan bewoners** = akkoord binnen 5 jaar + realisatie binnen 7 jaar
 - Waar
 - Wie
 - Hoe
- **Beloning** = boombeheer uitgevoerd door gemeente
- **Ontgoocheling** = gemeente heeft toelating om ambitie te realiseren
 - Bepaalt waar, wie en hoe
 - Zonder schadevergoeding

**‘Horizontale vereniging
van mede-eigenaars’**

